

Justyna Seiffert

Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach,
Biblioteka Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach

Medycyna jak na dłoni. Polska Platforma Medyczna: portal zarządzania wiedzą i potencjałem badawczym

Streszczenie: Uruchomiona 18 grudnia 2020 r. Polska Platforma Medyczna (PPM) obecnie działa już w pełnym zakresie. Codziennie wzbogacana jest o nowe profile naukowców, opisy oraz teksty publikacji i doktoratów, zestawy danych badawczych, a także informacje o patentach, projektach, aparaturze badawczej i laboratoriach. Platforma jako nowoczesny system typu CRIS ma za zadanie informować o osiągnięciach naukowych w dziedzinie medycyny oraz promować wiedzę medyczną. PPM powstała w wyniku wspólnego projektu realizowanego w latach 2017–2021. Obecnie tworzy ją grupa współpracujących ze sobą ośmiu jednostek: siedmiu uniwersytetów medycznych i jednego instytutu, a wkrótce zostanie powiększona o kolejne dwie jednostki. Celem niniejszej publikacji jest pokazanie współpracy bibliotek medycznych w ramach projektu oraz prezentacja podstawowych funkcjonalności Platformy.

Słowa kluczowe: Polska Platforma Medyczna, współpraca bibliotek medycznych

Współpraca między bibliotekami medycznymi w Polsce przebiega sprawnie od wielu lat. Forma, w jakiej się odbywa, ma duże znaczenie dla jej efektywności. Przybrała ona sformalizowaną postać w 1981 r., kiedy dyrektorzy bibliotek ówczesnych akademii medycznych podpisali porozumienie mające na celu wspólne działania na wielu polach (Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Uczelni Medycznych 2022). Porozumienie zastąpiła w 2009 r. Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Uczelni Medycznych (KDBAUM), którą tworzą dyrektorzy bibliotek

uczelni medycznych należących do Konferencji Rektorów Akademickich Uczelni Medycznych (KRAUM). W Konferencji mogą brać udział, jako członkowie stowarzyszeni, również dyrektor Głównej Biblioteki Lekarskiej (GBL) i kierownicy innych naukowych bibliotek o profilu medycznym (Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Uczelni Medycznych 2022). Początkowy format zakładał współpracę w zakresie organizacji wspólnych dorocznych konferencji dotyczących bibliotekarstwa medycznego. Z czasem wyewoluował do szerszego współdziałania, dotyczącego m.in. reprezentowania wspólnych interesów, kreowania zadań w zakresie gromadzenia, opracowania i udostępniania zbiorów oraz dydaktyki. Na przestrzeni lat zadania te realizowane były w postaci regularnych dorocznych konferencji problemowych bibliotek medycznych, wspólnie uzupełnianego Centralnego Katalogu Czasopism Zagranicznych (CKCZ), stworzonego przez GBL, a także wydawania czasopisma „Forum Bibliotek Medycznych” (obecnie „Medical Library Forum”), prowadzenia kartoteki haseł przedmiotowych MeSH czy udostępniania zasobów za pośrednictwem, obecnie już zamkniętego, serwisu doc@med (Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Uczelni Medycznych 2022). Najnowszym zakończonym wspólnym projektem, obejmującym większość bibliotek uczelni medycznych, jest Polska Platforma Medyczna (PPM). Pomysł stworzenia wspólnej platformy wymiany informacji zrodził się m.in. z potrzeby zapanowania nad wielością źródeł informacji medycznej w Polsce i niemożnością ich łączonego przeszukiwania. Do czasu stworzenia Platformy polska literatura medyczna rejestrowana była w wielu miejscach – kilkunastu lokalnych bazach bibliograficznych, obejmujących publikacje pracowników danej instytucji, oraz w Polskiej Bibliografii Lekarskiej (Budek et. al. 2021). Wiele instytucji związanych z nauką dostrzegało również potrzebę istnienia systemu zawierającego o wiele więcej informacji niż tylko dane dotyczące publikacji pracowników. Rozwijające się na świecie systemy typu CRIS (Current Research Information System) stanowiły doskonałą odpowiedź na większość tych potrzeb, ponieważ obejmowały nie tylko dorobek naukowy, ale również gromadziły informacje o samych pracownikach, ich współpracy z pracownikami innych instytucji, a także kumulowały dane bibliometryczne, dając możliwość przekazywania do centralnych systemów informacji o nauce (Gościński 2017). Dodatkowo walorem nie do przecenienia w systemach CRIS było zintegrowanie powyższych danych z repozytorium pełnych tekstów publikacji i repozytorium danych badawczych, udostępnianych w modelu otwartym. Model otwarty – zarówno w tamtym czasie, jak i obecnie – jest coraz częściej wymagany przez instytucje finansujące naukę. Projekt PPM postawił sobie za cel stworzenie takiego systemu, ale w skali ogólnopolskiej, obejmującej wiele

instytucji. Cel główny projektu oraz cele szczegółowe dostępne są na stronie projektu (Projekt Polska Platforma Medyczna 2017–2020).

Nie wszystkie biblioteki będące członkami KDBAUM zgłosiły się do udziału w planowanym projekcie stworzenia międzyinstytucjonalnego systemu zarządzania wiedzą medyczną. Stało się tak z różnych przyczyn. Ostatecznie do projektu przystąpiły następujące instytucje: Uniwersytet Medyczny w Białymstoku, Gdański Uniwersytet Medyczny, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach, Uniwersytet Medyczny w Lublinie, Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie, Warszawski Uniwersytet Medyczny, Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu oraz Instytut Medycyny Pracy im. prof. dra med. Jerzego Nofera w Łodzi. Liderem projektu został Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu. Zaplanowano stworzenie jednej centralnej platformy gromadzącej informacje, zasilanej danymi z lokalnych platform uczestników projektu.

Ostateczne założenia merytoryczne projektu i opis założeń systemu informatycznego, na którym miała oprzeć się PPM, sprecyzowano na przełomie lat 2016 i 2017, a następnie złożono aplikację o środki w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014–2020 (Zawada, Sławińska 2021). Projekt uzyskał pierwszą lokatę w konkursie i otrzymał dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Ramy czasowe miały obejmować okres od 1 listopada 2017 do 31 października 2020 r. W toku realizacji termin zakończenia został przesunięty na 29 stycznia 2021 r. ze względu na pandemię COVID-19 (Zawada, Sławińska 2021).

Współpraca ośmiu jednostek znajdujących się w różnych częściach Polski stanowiła wyzwanie, jednak realizowana była bardzo sprawnie. Początkowo osoby zaangażowane w projekt (zarówno pracownicy bibliotek, jak i administracji uczelni) mogły kontaktować się ze sobą bezpośrednio oraz wirtualnie. Odbywały się zebrania koordynatorów w siedzibach partnerów oraz spotkania osób zapewniających obsługę administracyjno-finansową. W momencie wybuchu pandemii kontakty przeniosły się całkowicie do środowiska wirtualnego. W komunikacji pomiędzy partnerami oraz firmą Sages realizującą oprogramowanie wykorzystywano różne narzędzia: pocztę elektroniczną, ownCloud, Microsoft 365, Google Docs, Webex, MS Teams, Google Meet, Slack, Jira Software (Zawada, Sławińska 2021).

Poszczególne etapy projektu wymagały od partnerów ciągłej współpracy i kontaktów. Uzgodnienia dotyczyły m.in. przygotowania do wyboru infrastruktury informatycznej, wyłonienia dostawcy i wdrożenia systemu zarówno na poziomie centralnym, jak i na poziomach lokalnych, przygotowania zasobów do załadowania do

systemu, polityki otwartego dostępu i wzorów umów licencyjnych dotyczących zasobów repozytoriów, dostosowania plików do standardu WCAG, ujednolicenia zasad administrowania danymi osobowymi, opracowania księgi identyfikacji wizualnej, także opracowania zasad promocji oraz szkoleń użytkowników.

Współpraca pomiędzy partnerami projektu nie obyła się bez przeszkód, które na szczęście w większości przypadków udało się pokonać. Główne problemy (zob. Sławińska 2021) napotkane w trakcie realizacji projektu, które mogły uniemożliwić jego ukończenie, to trudności i opóźnienia w wyłonieniu dostawcy systemu informatycznego do stworzenia Platformy oraz pandemia i ograniczenia w kontaktach osobistych, a także czasowe zamknięcie instytucji i miejsc publicznych. Wyzwaniem okazała się również wielość systemów administracyjnych i prawnych, które należało uwzględnić przy wszelkich ustaleniach. Projekt zakładał równorzędność uczestników, więc wszelkie decyzje czy zapisy w dokumentach musiały być konsultowane we wszystkich instytucjach uczestniczących (Sławińska 2021).

Rezultatem projektu było utworzenie Polskiej Platformy Medycznej wykorzystującej oprogramowanie Omega-PSIR firmy Sages. PPM, zgodnie z założeniami, obejmuje szerokie spektrum informacji w zakresie nauki, którą jest medycyna. Informacje dla użytkowników pogrupowane są w następujących modułach: „Jednostki” (w ramach instytucji partnerskich), „Naukowcy” (profile pracowników), „Publikacje”, „Doktoraty”, „Dane badawcze”, „Patenty”, „Projekty”, „Aparatura badawcza” (dostępna w instytucjach partnerskich), „Laboratoria” (dostępne w instytucjach partnerskich), „Multimedia”. Są one ze sobą powiązane, co ułatwia użytkownikowi uzyskanie kompleksowej informacji. Dane do centralnej Polskiej Platformy Medycznej trafiają za pośrednictwem lokalnych instalacji u poszczególnych partnerów projektu, również prowadzonych w oprogramowaniu Omega-PSIR. W efekcie większość administratorów i redaktorów Platformy pracuje na co dzień w swojej macierzystej instalacji lokalnej, natomiast pieczę nad platformą centralną sprawują pracownicy lidera projektu, czyli Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu. Lokalne instalacje w postaci portali dla instytucji macierzystych, łącznie z repozytoriami pełnych tekstów i danych badawczych, pełnią rolę instytucjonalnych systemów CRIS.

Współpraca bibliotek medycznych w ramach projektu PPM nie ustała wraz z jego zakończeniem. Okres trwałości projektu, a także architektura systemu, wymaga pozostawania ze sobą w kontakcie. W dalszym ciągu regularnie odbywają się spotkania (głównie wirtualne) dyrektorów bibliotek instytucji partnerskich, na których dyskutowane są bieżące sprawy związane z Platformą.

„Zespoły merytoryczne [projektu] w większości stanowili pracownicy bibliotek uczelni medycznych mających wcześniejsze doświadczenie we współpracy, co pomogło w realizacji projektu oraz pracy pod presją czasu i jeszcze mocniej zacieśniło już wcześniej bardzo dobrą współpracę” (Sławińska 2021, s. 8). Przytoczony cytat wskazuje, że dzięki wcześniejszym wspólnym działaniom o mniejszym zakresie możliwe było zrealizowanie dużego projektu, który w dodatku dotyczył całych instytucji, a nie tylko działających w ich ramach bibliotek.

Pozostające poza PPM instytucje, które nie wzięły udziału w projekcie, nie wykluczają współpracy przy tworzeniu jednolitej platformy wymiany informacji medycznej. Już pod koniec realizacji projektu toczyły się rozmowy dotyczące integracji systemów typu CRIS Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego (CM UJ) w Krakowie oraz Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (UMed). Obecnie rozmowy przyjmują coraz bardziej konkretne formy (listy intencyjne) (Budek et. al. 2021). Obie instytucje realizowały projekty mające na celu stworzenie zintegrowanych systemów zarządzania wiedzą i w obu stworzono systemy na fundamencie oprogramowania Omega-PSIR. Dodatkowo w ramach projektu CM UJ prawdopodobnie zostanie przywrócona współpraca bibliotek medycznych przy zespołowym tworzeniu kartoteki haseł przedmiotowych MeSH. Wspólna podstawa technologiczna stanowi bardzo dobry punkt startowy dla przyszłej integracji. Oprócz CM UJ i UMed również inne instytucje interesują się współpracą w ramach Polskiej Platformy Medycznej, która dzięki temu może stać się prawdziwie ogólnopolską bazą wiedzy.

Projekt PPM nie był pierwszym wspólnym działaniem polskich bibliotek medycznych, ale jak dotąd największym. Doświadczenia zdobyte w trakcie jego realizacji są nie do przecenienia i z pewnością skutkować będą dalszym zacieśnianiem współpracy. Zapewne nie będzie to również ostatni wspólny projekt.

Bibliografia

- Biblioteka Główna Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego (2021). Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Uczelni Medycznych (KDBAUM) [online]. Dostępny w: <https://biblioteka.gumed.edu.pl/kdbaum/?strona=8> [przeglądany 12.07.2022].
- Budek D., Majewska A.Z., Nowocien T., Rogowska E. (2021). Polish Platform of Medical Research – unique project open to cooperation / Polska Platforma Medyczna – unikatowy projekt otwarty na współpracę. *Medical Library Forum* [online], vol. 14, iss. 1, s. 3–13. Dostępny w: <https://fbm.wum.edu.pl/sites/fbm.wum.edu.pl/files/dokumenty/20211401-0053.pdf> [przeglądany 12.07.2022].

- Gościński K. (2017). Bazy wiedzy typu Current Research Information System (CRIS) [online]. Dostępny w: <https://prezi.com/yrb3ymdyp8qt/bazy-wiedzy-typu-current-research-information-system-cris> [przeglądany 12.07.2022].
- Gościński K., Halkiewicz M., Mika W., Czepowska J., Waszut E., Seiffert J. (2021). Researcher profile on the Polish Platform of Medical Research, with the local platform PPM SUM as an example / Profil naukowca na Polskiej Platformie Medycznej na przykładzie platformy lokalnej PPM SUM. *Medical Library Forum* [online], vol. 14, iss. 1, s. 55–70. Dostępny w: <https://fbm.wum.edu.pl/sites/fbm.wum.edu.pl/files/dokumenty/20211401-0052.pdf> [przeglądany 12.07.2022].
- Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Uczelni Medycznych (2022) [online]. Gdańsk: Biblioteka Główna Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego. Dostępny w: <https://biblioteka.gumed.edu.pl/kdbaum/?strona=1> [przeglądany 12.07.2022].
- Projekt Polska Platforma Medyczna (2017–2020). O projekcie [online]. Dostępny w: <https://projekt.ppm.edu.pl/index.php/o-projekcie-2/> [przeglądany 12.07.2022].
- Sławińska R. (2021). Raport końcowy z realizacji projektu informatycznego pn. Polska Platforma Medyczna: portal zarządzania wiedzą i potencjałem badawczym [online]. Warszawa: Komitet Rady Ministrów do spraw Cyfryzacji. Dostępny w: <https://www.gov.pl/attachment/4d027fc1-1a10-44eb-ac52-ea8c487e4e6d> [przeglądany 12.07.2022].
- Utrata I., Tarkowski P. (2021). The Polish Platform of Medical Research – a comprehensive source of information about the research potential of Polish researchers in the field of medicine, pharmacy and health sciences / Polska Platforma Medyczna – kompleksowa informacja o potencjale badawczym polskich naukowców z obszaru medycyny, farmacji i nauk o zdrowiu. *Medical Library Forum* [online], vol. 14, iss. 1, s. 30–40. Dostępny w: <https://fbm.wum.edu.pl/sites/fbm.wum.edu.pl/files/dokumenty/20211401-0057.pdf> [przeglądany 12.07.2022].
- Wiśniewska N., Grygorowicz A. (2020). Polska Platforma Medyczna pierwszym w Polsce miejscem dostępu do otwartych danych badawczych z obszaru medycyny. *Biuletyn EBIB* [online], nr 5, s. 1–7. Dostępny w: <https://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/700/739> [przeglądany 12.07.2022].
- Zawada J., Sławińska R. (2021). How did eight medical institutions build a CRIS type system and a repository – a brief description of the experiences with the implementation of a partnership project titled “Polish Platform of Medical Research: a knowledge and research potential management platform” / Jak osiem instytucji medycznych zbudowało wspólny system typu CRIS i repozytorium, czyli słów kilka o doświadczeniach z realizacji projektu partnerskiego „Polska Platforma Medyczna: portal zarządzania wiedzą i potencjałem badawczym”. *Medical Library Forum* [online], vol. 14, iss. 1, s. 14–29. Dostępny w: <https://fbm.wum.edu.pl/sites/fbm.wum.edu.pl/files/dokumenty/20211401-0055.pdf> [przeglądany 12.07.2022].